

Keban Baraj Gölü Çemişgezek Bölgesinde Avlanan Balık Türleri ve Miktarları

*Mürşide Dartay, Erdal Duman

Fırat Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, Avlama ve İşleme Teknolojisi Bölümü, 23119, Elazığ, Türkiye
*E mail: mdartay@firat.edu.tr

Abstract: *Fish species caught in Çemişgezek Region of Keban Dam Lake and their amount.* This study was done in Çemişgezek region of Keban Dam Lake, between February 2003 and April 2004. The purpose of this research way to determine the fish species and subspecies caught Çemişgezek region and their amount. As a result of the study five fish species and subspecies were caught during the fishing season (February 2003 - April 2004) from Çemişgezek region of Keban Dam Lake, yielding a total 137.939 tons (14.44 kg/hectare/year).

Key Words: Keban Dam Lake, Çemişgezek, Fish amount.

Özet: Bu çalışma Şubat 2003 - Nisan 2004 tarihleri arasında Keban Baraj Gölü Çemişgezek Bölgesinde yapılmıştır. Araştırmanın amacı; Keban Baraj Gölü Çemişgezek Bölgesinde avlanan balık tür ve alttür ile bunların verimliliklerini tespit etmektir. Çalışmanın sonucunda Keban Baraj Gölü Çemişgezek Bölgesinde 5 tür ve alt tür balığın avlandığı ve bunların avlanma sezonunda (Şubat 2003-Nisan 2004) toplam 137,939 ton istihsal edildikleri saptanmıştır (14.44 kg/hektar/yıl).

Anahtar Kelimeler: Keban Baraj Gölü, Çemişgezek, Balık miktarı.

Giriş

İnsanoğlu varolduğu sürece doğadaki üstünlüğünü her fırsatta kanıtlamıştır. Avcılık, insanoğlunun edindiği en eski uğraş ve üstünlük sağlama çabalarından birisidir. İlk çağlarda yabani hayvanların avcılığı ile başlayan bu üstünlük zamanla diğer sahalara yayılmıştır. Şüphesiz ilk insanların bu günkü teknolojiye göre uyguladıkları balık avlama yöntemleri çok basittir (Çelikkale ve diğ., 1993).

Balıkçılık başlangıçta basit bir metot veya alet ile başlamıştır. İlk zamanlarda kendi ihtiyacı için yapılan balıkçılık yavaş yavaş büyüyerek ticari boyutta değerlendirilecek ölçülere kavuşmuştur.

Üç tarafı denizlerle çevrili olan ülkemiz 18000 km akarsu ağı, 700'den fazla gölet, 200 doğal göl ve 120 baraj gölüne sahiptir (Duman, 2002).

Ülkemizin baraj göllerinden birisi olan Keban Baraj Gölü, Elazığ'ın 45 km kuzeybatısında, Malatya'nın 65 km kuzeydoğusunda bulunan Karasu ve Murat nehirlerinin birleştiği yerden 10 km daha güneybatıda Keban İlçesi civarında inşa edilmiştir (Anonim, 1982; Anonim, 1994).

Keban Baraj Gölü'nde kurulan balıkçı kooperatifleri arasında avcılığın yoğun yapıldığı alanlardan biride 9550 hektarlık bir alanı kaplayan Çemişgezek Bölgesi su ürünleri kooperatifidir.

Bu çalışma ile Keban Baraj Gölü Çemişgezek Bölgesinde avlanan balık türleri ile bu türlerin av miktarlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Çalışma Şubat 2003 - Nisan 2004 tarihleri arasında

yapılmıştır. Keban Baraj Gölü Çemişgezek Bölgesi, çevre köyleri de kapsayan 9550 hektarlık alandan oluşmaktadır. Bölgenin 7 yerleşim biriminde (Akçapınar, Fatmalı, Muratçık, Sakyol, Uzungöl, Karavenk, Yemişdere) avcılık yapılmaktadır.

Araştırmanın materyalini; Keban Baraj Gölü Çemişgezek Bölgesinin 7 avlanma sahasında avcılık yapan balıkçıların avladıkları balıklar ile bu balıkların avlanma miktarı oluşturmuştur.

Avlanan balıklar ile bunların miktarları avlanma alanlarına göre Fatmalı ve Muratçık bölgesine 15 günde bir, Sakyol, Uzungöl, Karavenk, Yemişdere, Akçapınar bölgelerine haftada 2 gün gidilerek bizzat yapılan teşhislerle belirlenmiş ve kooperatifte kayda geçilen defterlerden de veriler tespit edilmiştir. Keban Baraj Gölü Çemişgezek Bölgesinde balık avcılığı 15 Ağustos - 15 Nisan tarihleri arasında yapılmaktadır. Bölgede kullanılan balık yakalama aletleri, sade ağlar (monofilament ve multifilament sade ağlar), fanyalı ağlardır.

Bulgular

Keban Baraj Gölü Çemişgezek Bölgesinde avlanan balık türlerini, Cyprinidae familyasına ait 5 tür ve alttürün meydana getirdiği tespit edilmiştir. Bölgede avlanan tür ve alt türlerinin yöre balıkçıları tarafından ifade edilen isimleri, balıkların Türkçe ve Bilimsel isimleri aşağıda verilmektedir:

Yöresel ismi	Türkçe ismi	Bilimsel ismi
Karabalık	Karabalık	<i>Capoeta trutta</i>
Küpeli Balık	Sirink	<i>Barbus rajanorum mystaceus</i>
Bıyıklı Balık	Maya Balığı	<i>Barbus xanthopterus</i>
Sazan	Aynalı Sazan	<i>Cyprinus carpio</i>
Turna	Cero	<i>Barbus esocinus</i>

Balıkçılar balıklarını 1 kg'ın üstü ve 1 kg'ın altı olarak ayırmakta ve öylece kabızimala teslim etmektedirler. Sadece *Capoeta trutta* ve *Barbus esocinus* türüne göre ayırım yapılarak tartılıp kabızimala teslim edilmektedir. Tablo 1'de bölgede aylık olarak avlanan balık miktarları verilmektedir.

Tablo 1. Çemişgezek bölgesinde avlanan balık miktarları.

Aylar (2003-2004)	Avlanan balık miktar (kg)			
	Büyük (1 kg <)	Orta (1 kg >)	<i>Capoeta trutta</i>	<i>Barbus esocinus</i>
Şubat-2003	1485	809	5000	57
Mart-2003	3421	1480	10.723	192
Nisan-2003	5089	1783	8223	299
Ağustos-2003	3410	1258	1584	-
Eylül-2003	1959	3917	7265	35
Ekim-2003	1857	4525	11212	114
Kasım-2003	1576	5961	16730	58
Aralık-2003	930	1490	4293	51
Ocak-2004	1050	1290	3393	-
Şubat-2004	1015	1053	5028	36
Mart-2004	3166	1054	4354	224
Nisan-2004	3240	1000	5200	50
Toplam	28198	25620	83005	1116

Tablo 1'de görüldüğü gibi en fazla avlanan balık *Capoeta trutta* olup en fazla avlanıldığı ay ise kasım ayı olmuştur. Karabalık olarak adlandırılan balık, balıkçı kabızimalı tarafından alınarak tüketimi fazla olan Batman Bölgesinde satışa sunulmaktadır. En az avlanan balık türü ise *Barbus esocinus* olmaktadır. Bu balığın mart ayında en fazla avlanıldığı tespit edilmiştir.

Keban Baraj Gölü Çemişgezek Bölgesi ortalama 60 m derinliğe sahiptir. Balıkçıların ağlarını attıkları derinlik 20-25 m'yi geçmez. Bölgedeki 7 avlanma sahasında toplamda 31 tekne ve 376 parça sade ve fanyalı ağ kullanılmaktadır. Tablo 2'de avcılık sezonu içerisinde tekne ve ağ sayısına göre av verimi gösterilmektedir.

Tablo 2. Çemişgezek bölgesinin tekne ve ağ sayısına göre av verimi.

Avlanma Bölgeleri	Tekne Sayısı	Ağ Sayısı	Av Verimi (kg)	Av Verimi Av/ Tekne	Av Verimi Av/Ağ
1.Uzungöl	9	90	30.384	3376	337,6
2.Akçapınar	1	20	9.054	9054	452,7
3.Fatmalı	3	34	10.124	3374,6	297,7
4.Karavenk	1	15	18.240	18240	1216
5.Yemişdere	11	104	15.813	1437,5	152,04
6.Muratçık	3	30	15.012	152,04	500,4
7.Sakyol	3	83	39.312	13104	473,6
Toplam	31	376	137.939	4449,6	366,8

Yukarıdaki bölgelerden av / tekne sayısına göre verimli olan bölgeler: Karavenk, Sakyol ve Akçapınar'dır. Av / Ağ sayısına göre verimli olan bölgeler ise; Muratçık, Sakyol, Akçapınar olmaktadır.

Yemişdere Bölgesinin tekne sayısının 11 ve ağ sayısının en fazla olmasına rağmen avlanma sahasının küçük olması nedeniyle 2003-2004 sezonu içerisinde verimin düşük olduğu bölgelerden birisidir.

Şubat 2003-Nisan 2004 tarihinde bölgede kullanılan

toplam tekne sayısı 31 adet ve avlanan toplam balık miktarı 137,939 kg'dır (Tablo 2).

Tartışma ve Sonuç

Bölgede avlama sezonu içerisinde en fazla avlanan balık türünün *Capoeta trutta* ve en az avlanan balık türünün ise *Barbus esocinus* olduğu tespit edilmiştir.

Verimlilik hesaplamalarından bir avlanma sezonunda Pala (2002)'da Keban Baraj Gölü Ova Bölgesi'nde 720200 ton, Çelik ve Duman (2001)'da Atatürk Baraj Gölü Bozova Bölgesi'nde 446701 ton, Keban Baraj Gölü Kemaliye Bölgesinde Orsay ve Duman (2004)'da 1,096 ton balık avlandığı tespit edilmiştir.

Keban Baraj Gölü Çemişgezek Bölgesinde 2003-2004 avlama sezonu içerisinde avlanan toplam balık miktarı 137939 ton olarak gerçekleşmiştir. Bölgede avlanan balıklar, balıkçı kabızimalı tarafından Batman İline götürülerek pazarlanmaktadır. Keban Baraj Gölü Çemişgezek Bölgesinin 2003 - 2004 yılları arasındaki en verimli bölgesi av / tekne sayısına göre Karavenk (18240 kg) , av / ağ sayısına göre verimli olan bölge ise; Muratçık (500,4 kg)'dır.

Bölgenin balık verimi ayın belirli zamanlarında düşük olmaktadır. Bunun nedeni; resmi tatillere rastlayan günlerde avcılığın yapılmamasıdır. Karakaya Baraj Gölünde (29800 hektar) hektara düşen balık miktarı 19,5 kg'dır (Duman ve Çelik, 2001). Pala ve Mengi (2004)'de Keban Baraj Gölü Ova Bölgesinde (16910 hektar) hektara düşen balık miktarının ise 42.59 kg olduğu bildirilmektedir. Çelik ve Duman (2001)'de Atatürk Baraj Gölü Bozova Bölgesinde (14900 hektar) hektara verimi 29,97 ± 13.46 kg balık olarak tespit etmişlerdir. Yaptığımız çalışmada Keban Baraj Gölü Çemişgezek Bölgesinin (9550 hektar) hektara verimi 14,44 kg balık olarak bulunmuştur. Bu miktar Çemişgezek Bölgesinin diğer bölgelerden daha az verimli bir bölge olduğunu göstermiştir. Av baskısının fazla olması , dolayısı ile de koruma, kontrol ve göl yönetimi uygulamalarının öncelikle yapılması gerektiği tespit edilmiştir.

Kaynakça

- Anonim, 1982. Keban Baraj Gölü Limnolojik Etüd Raporu, D.S.İ. Gen. Müd. İ.Şl. Bak. Dai. Bşk. Yay., 80 s. Ankara.
- Anonim, 1994. Keban Baraj Gölü Limnolojik Raporu, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı D.S.İ. Gen. Müd. IX. Bölge Müdürlüğü, su ürünleri baş mühendisliği, 137 s. Elazığ.
- Çelik, A. ve Duman E., 2001. Atatürk Baraj Gölü Bozova Bölgesinde kullanılan balık yakalama aletlerinin yapısı, E. Ü. su ürünleri dergisi, 18; 407-419.
- Çelikkale , S. M., Düzgüneş, E. ve Candeğer, A.F., 1993. Av araçları ve avlanma teknolojisi, K.T.Ü. basımevi, 541 s. Trabzon.
- Duman, E. ve Çelik, A., 2001. Atatürk Baraj Gölü Bozova Bölgesi'nde avlanan balıklar ve verimlilikleri, E.Ü. su ürünleri dergisi, 18; 65-69.
- Duman, E., 2002. Dünya balıkçılığı ders notları. F.Ü. Su Ürünleri Fak. , Elazığ.
- Pala, M., 2002. Keban Baraj Gölü Çemişgezek Bölgesinde avlanan ekonomik öneme haiz beş balık türünün avcılığında kullanılan monofilament sade ağların seçicilik özellikleri, F.Ü. Fen Bil.Enst., doktora tezi, 96 s., Elazığ.
- Pala, M. ve Mengi, T. 2004.Keban Baraj Gölü Ova Bölgesinde balıkçılığın durumu. F.Ü. Fen ve Mühendislik Bilimleri dergisi,16; 668 – 678.
- Orsay, B. ve Duman, E., 2004. Keban Baraj Gölü Kemaliye Bölgesinde yaşayan *Barbus esocinus* ve *Barbus xanthopterus*'ün avcılığında kullanılan av araçları. F.Ü. Mühendislik Bilimleri dergisi, 16; 385-392.